आज्यपात्रेऽन्नमादाय प्रेतमग्निपुरःसरम्। एकोऽनुगच्छेत्तस्यार्द्धमर्द्धं पर्य्युत्सृजेद्भुवि। अर्द्धमादहनं प्राप्य आसीनोदक्शिरास्सुखः। सव्यं जान्वाचरन् मनकैः सतिलं पिण्डदानवत्"। "अथ पुत्रादिराहृत्य कुर्य्याद्दाहरूपं महत्। भूप्रदेशे शुचौ देशे पश्चाच्छिवादिलक्षणम्। तत्रोत्तानं निपात्यैनं दक्षिणाशिरसं सुखे। आज्यपूर्णां स्रुचं दद्याद्दक्षिणाग्रं नखि स्रुवम्"। इत्याद्यस्यास्यावने विशेषमाह वराहपुराणम् "दक्षिणाशिरसं कृत्वा सचेलन्तु शवं तथा। तीर्थस्यावाहनं कृत्वा स्नानं तत्र कारयेत्। गयादीनि च तीर्थानि ये च पुण्याः शिलोच्चयाः। कुरुक्षेत्रञ्च गङ्गाञ्च यमुनाञ्च सरिद्वराम्। कौशिकीं चन्द्रभागाञ्च सर्वपापप्रणाशिनीम्। भद्रावकाशां सरयूं गण्डकीं पनसां तथा। वेणवञ्च वराहञ्च तीर्थं पिण्डारकं तथा। पृथिव्यां यानि तीर्थानि सरितः सागरांस्तथा। ध्यात्वा तु मनसा सर्वं स्नानं मतायुषम्। देवाग्निमुखाः सर्वे गृहीत्वा तु हुताशनम्। गृहीत्वा पाणिना चैव मन्त्रमेतमुदीरयेत्"। ओम् "कृत्वा तु दुष्कृतं कर्म्म जानता वाप्यजानता। मृत्युकालवशं प्राप्य नरं पञ्चत्वमागतम्। धर्माधर्मसमायुक्तं लोभमोहसमावृतम्। दहेयं सर्वगात्राणि दिव्यान् लोकान् स गच्छतु। एवमुक्त्वा ततः शीघ्रं कृत्वा चैव प्रदक्षिणम्। ज्वलमानं तथा वह्निं शिरःस्थाने प्रदापयेत्। चातुर्वर्ण्येषु संस्थानमेवं भवति पुत्रिके!"। वाग्निपुराणे दाहप्रकारस्तु नारायणभट्टकृतान्त्येष्टिपद्धतौ द्रष्टव्यः।

२कुपितपित्तेजदेहसन्तापभेदे यथाह पित्तकोपकारणसङ्ग्रहे विदाहिलक्षणे भावप्र "विदाहि द्रव्यसङ्कारमम्लं कुर्य्यात्तथा लवणम्। हृदि दाहञ्च जनयेत् पाकञ्चाशु यच्चिरात्"। "अभिहितमतस्तु चैतेषु दाहः परम इष्यते"। "अतिदग्धे दाहपाकरागस्वाङ्गमर्द्दक्लमपिपासामूर्च्छाः स्युर्म्मरणं वा। पाकान्ते च गलतालोष्ठशोषदाहसन्तापान् जनयति" इति च सुश्रु०

दाहक[त्रि० दहति दह-ण्वुल्। १दाहकर्त्तरि "क्षेत्रवेश्म वनग्रामविवीतखलदाहकः" याज्ञ० स्त्रियां ङीपि अत इत्वम्। दाहिका "शक्तिर्यथाग्नौ खलु दाहिका स्थिता" ब्रह्मवै० पु०। २वह्नौ पु० ३चित्रके वृक्षे च ४रक्तचित्रकवृक्षे पु० राजनि०। वह्नौ च दाहिका शक्तिरतिरिक्तेति मीमांसकाः। तन्मतं च चतुर्मानचिन्तामणौ अतिरिक्तशक्त्यवाट-निरासे उत्थाप्य दूषितं प्रसङ्गादत्र दिङ्मात्रं दर्श्यते यथा

"स्यादेतत् ईश्वरवत् कार्य्येषु शक्तिरप्यनुमीयते तथा हि यादृशादेव करानलसंयोगाद्दाहो जायते तादृशादेव सति प्रतिबन्धके न जायते अतो यदभावात् कार्य्याभावस्तदङ्गत्वादाभ्युपेयं तेन विना तदभावात् यत्सङ्गायानुपपत्तेर्व्यतिरेकमुखेन शक्तिसिद्धिः। न चादृष्टवैगुण्यं दृष्टसाकल्ये तदभावात् तस्य तदर्थत्वात् अन्यथा दृढदण्डद्वन्द्वमपि चक्रं न भ्राम्येत्। अथादृष्टविलम्बादपि विलम्बो यथा वन्ध्यास्त्रीप्रयोगे, परमाणुकर्म्मणि, अध्ययनतुल्यत्वे एकत्र फलतारतम्यमिति चेन्न अदृष्टविलम्बे हि न तत्रा-शानुत्पादो मण्यपसारणानुपदं दाहाभावप्रसङ्गात्। किञ्च नियमतो मणिसद्भावे कार्य्याभावस्तदभावे कार्य्यमिति दृष्टत्वात् मण्याद्यभाव एव कारणमु अन्यथा कदाचित् मण्याद्यभावेऽपि तदभावात् कार्य्यं स्यात् वन्ध्यासंप्रयोगे तु दृष्टव्यभिचारादृष्टविलम्बादेव विलम्बः। अदृष्टस्य कचित् साक्षाज्जनकत्वं अन्यथा परम्परया हेतुरपि न स्यात्। न च समप्रत्ययोः समत्वं निरपवादमभ्यस्तयोरेकप्रगल्भते नापर इति दृश्यते। न च सर्वोत्पत्तिमतामदृष्टं निमित्तं कारणम् अगस्त्यागमनसाध्ये सुखे तदभावात् तद्विनाऽधर्मात् सुखं स्यात् न धर्मात्। एतेन सुगस्त्यागमनादित्यादौ सुखमप्युक्तं तथा चागस्त्यागमनकारणत्वेन न स धर्मः स्वेनापूर्ववन्निमित्तफलकत्वेनानर्थत्वात्। दाहप्रतिकूलादृष्टादेव तदभाव इति चेन्न तस्योत्तेजकाभावसहितमण्यजन्यत्वे तत्र दाहार्थिनोऽप्रवृत्तिप्रसङ्गात् तज्जन्यत्वे ततस्तदुत्पादकादेव दाहाभाव इति नियमस्यादृष्टेन प्रयोगोपस्थितोपजीव्यत्वाच्च। प्रतिबन्धकाभावहेतुत्वस्य तेनाभ्युपगमात् अदृष्टात् शौचाचमनादेश्च साधारणस्यातात्पन्वयः स्यात्। अशुचेरेव तदुत्पत्तौ, शौचे सति तदभावापत्तेः प्रतिपक्षसन्निधापकस्य तत्त्वे, अदृष्टे सति मण्यप्रयोगेऽपि दाहानापत्तिः अग्निसंयोग एव सन्निधिदर्शनेन तदसिद्ध्यभावात्। अन्तु तर्ह्युत्तेजकाभावसहकृतप्रतिबन्धकाभावस्यान्वयव्यतिरेकाभ्यां हेतुत्वम् एवं च केवलोत्तेजकसद्भावे उभयसत्त्वे उभयाभावे च विशिष्टाभावयोऽनुमितोहेतुः प्रतिबन्धकत्वञ्च कारणीभूताभावप्रतियोगित्वं तच्च मण्याद्यभावत्वेन, न तु प्रतिबन्धकाभावत्वेनेति नान्योन्याश्रयः। एवं प्रतिबन्धकत्वाभिमतमण्याद्योनामभावकूट एव कारणं तेन मणिसद्भावे मण्याद्यभावेऽपि न कार्यम्। अनतिरि-